EDUSKUNNAN HALLINTOVALIOKUNTA

Maakuntien rahoituslaki - sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus ja rahoitusta koskevat laskelmat

Maakuntien rahoituslaki tuo merkittäviä muutoksia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitukseen. Tällä hetkellä palvelujen järjestämis- ja rahoitusvastuu on kunnilla, joita valtio rahoittaa osana peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää. Jatkossa vastuu järjestämisestä siirtyy maakunnille, joiden rahoituksesta vastaa valtio. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien perusteella määräytyvä rahoitus tullaan jatkossa järjestämään osana maakuntien yleiskatteellista rahoitusta. Maakunnat saavat siten itse päättää rahoituksen kohdentamisesta. Maakunnat keräävät myös asiakas ja käyttömaksuja, mutta verotusoikeutta ei maakunnille ensivaiheessa tule. Lisäksi valtio voi tarvittaessa myöntää maakunnan maksuvalmiusongelmiin lyhytaikaista lainaa tai valtiontakauksia sekä harkinnanvaraista lisärahoitusta.

Maakuntien rahoituksesta valtaosa tulee perustumaan maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeeseen. Tarveperusteisella rahoituksella pyritään varmistamaan, että maakunnat kykenevät järjestämään palvelunsa siinä laajuudessa kuin asukkaiden palvelutarve edellyttää. Lisäksi rahoituksessa huomioidaan maakuntien väliset erot palvelujen järjestämisen olosuhteissa, kuten pitkät etäisyydet ja saaristoisuus. Maakuntien rahoitukseen sisältyy myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kannustava osuus. Tällä pyritään luomaan edellytykset ehkäisevään toimintaan ja sekä kannustamaan maakuntia saavuttamaan tuloksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimissa. Pelastustoimen tehtäviin perustuva rahoitus kuten myös osa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviin perustuvasta rahoituksesta määräytyy asukasperusteisesti.

Maakuntien rahoitus määräytyy ikärakenteen ja palvelutarpeen perusteella (85,687 %), asukasperusteisesti (10 %), vieraskielisyyden perusteella (1,4 %), kaksikielisyyden perusteella (0,3 %), asukastiheyden perusteella (1,5 %), saaristoisuuden perusteella (0,113 %) ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella (1 %). Maakunnille yleiskatteellisen rahoituksen kokonaistaso sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon osalta on arviolta noin 17,4 miljardia euroa vuoden 2017 tasossa.

Maakuntien rahoituslaskelmat kuvaavat maakuntien rahoitusta vuoden 2017 tasossa ja muutosta kuntapohjaiseen lähtötason tilanteeseen. (ks. liite) Laskelmien pohjan muodostavat kuntien nykyiset sosiaali- ja terveydenhuollon, ympäristöterveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannukset, jotka on laskettu yhteen maakunnittain. Näin saadaan laskennallinen lähtötilanne, johon maakuntien tulevaa rahoitusta verrataan. Kuntakohtaiset kustannustiedot on kerätty kuntien talousarviokyselyssä vuodelta 2017. Laskelmat ovat tuoreimmat mahdolliset arviot maakuntien tulevasta rahoituksesta, mutta lopullisia ne eivät vielä ole vaan täydentyvät vielä tuoreemmilla tiedoilla ennen lopullisia vuoden 2019 tasoisia laskelmia. Käsillä olevat laskelmat pohjautuvat yhden vuoden kustannustietoihin, mutta lopulliset laskelmat tehdään kahden vuoden keskiarvotietojen perusteella, joka tasoittaa selvästi vuosivaihtelusta johtuvia muutoksia. Lisäksi on huomioitava, että lausunnoilla oleva rahoituslakia täydentävä esitys maakunnan muiden tehtävien rahoituksesta osana yleiskatteellista rahoitusta tulee vaikuttamaan maakuntakohtaisiin tuloksiin. Myös monikanavaisen rahoituksen purkamisen voidaan ennakoida aiheuttavan muutoksia maakuntakohtaisiin tuloksiin, tosin mittakaavaltaan selvästi pienempiä kuin näissä laskelmissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset vaihtelevat kunnittain merkittävästi. Kun tilannetta tarkastellaan maakunnittain, tilanne tasoittuu merkittävästi, mutta ei poistu kokonaan. Maakuntien välisiä eroja kustannuksissa selittävät erityisesti erot palvelujen tarpeessa. Taustalla on myös eroja toimintakulttuureissa sekä

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi

Puhelin 0295 16001
Telekopio (09) 6980 709

e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

palvelujen tehokkuudessa, laadussa ja saatavuudessa. Tarveperusteinen rahoitus tasoittaa nämä palvelutarpeesta johtuvat erot. Sen sijaan toimintakulttuureista ja tehokkuuseroista johtuvat erot kustannuksissa jäävät jatkossa maakuntien vastuulle.

Johtuen suurista eroista lähtötasoissa, on selvää, että muutoksia tulee kun rahoitusta allokoidaan uudella tavalla. Tämä näkyy myös esitetyissä laskelmissa. Merkittävin muutoksia selittävä tekijä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon lähtötason kustannukset suhteessa palvelutarpeeseen. Jos tarpeeseen suhteutetut menot, ns. tarvevakioidut menot ovat korkeat, johtaa se rahoituksen pienenemiseen suhteessa lähtötasoon. Toisaalta, jos tarvevakioidut menot ovat matalammat, näkyy se laskelmissa rahoituksen kasvuna. Lisäksi olosuhdetekijät sekä väestön kielitekijät vaikuttavat tuloksiin yksittäisten maakuntien osalta. Myös pelastustoimen osalta rahoituksen uudelleenjako aiheuttaa laskennallisia muutoksia, mutta ne ovat mittakaavaltaan maltillisempia.

Rahoitus vähenee arviolaskelman mukaan suurimmallaan noin 100 euroa asukasta kohti. Sitä voidaan pitää varsin maltillisena huomioiden muutoksen suuruuden. Jotta maakunnilla olisi aikaa sopeuttaa toimensa rahoitusta vastaavaksi, on rahoituslakiin sisällytetty siirtymäaika, jonka aikana siirrytään porrastetusti menoperusteisesta rahoituksesta kohti laskennallista rahoitusta. Täysimääräisesti laskennallinen rahoitusjärjestelmä olisi käytössä vuonna 2024. Näin ollen suurimmallaan rahoitusjärjestelmän muutoksen aiheuttama sopeutustarve olisi noin 20 euroa per asukas vuodessa.

Rahoituksen määräytymiskriteerit arvioidaan jatkossa neljän vuoden välein. Lisäksi rahoituksen riittävyyttä ja palvelujen saatavuutta arvioidaan maakunnittain joka vuosi osana valtion ja maakuntien välisiä neuvotteluja. Rahoitusjärjestelmää onkin syytä arvioida ja kehittää jatkossa, kun saadaan tietoa uuden maakuntapohjaisen järjestelmän toiminnasta. Esityksen mukainen tarveperusteinen rahoitusmalli antaa kuitenkin riittävät lähtökohdat varmistaa maakunnille edellytykset palvelujen järjestämiseen.

Neuvotteleva virkamies Antti Väisänen

Sosiaali- ja terveysministeriö

Liite: Soten ja pelastustoimen rahoituslaskelmat